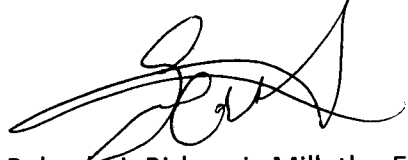

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıda belirtilen soruların Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Mehmet Özhasseki tarafından Anayasa'nın 98. ve TBMM İktüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri uyarınca yazılı olarak cevaplandırılmasını talep ederim.

Sevilay Çelenk Özen

Diyarbakır Milletvekili

Diyarbakır'ın tarihî iki alanı olan Amed Surları ve Hevsel Bahçeleri, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından 2015 yılında Dünya Kültür Mirası Listesi'ne alınmıştır. Dünya Miras Merkezi/ ICOMOS Ortak Reaktif İzleme birimi 2022 yılında, 28 Kasım- 3 Aralık tarihleri arasında Diyarbakır'ı ziyaret etmiştir. Yapılan inceleme ziyaretinde surların ve Hevsel Bahçeleri'nin Dünya Mirası Listesi'ne alınmasından sonraki müdahaleler ve değişiklikler incelenmiştir. Teknik inceleme yapan kurul, 9 Ağustos 2023 tarihinde incelemelerden elde ettiği raporu Türkiye'ye sunmuştur.

İnceleme yapan kurul Dünya Mirası Listesi'ndeki Sur'un özünü bozacak denli ağır müdahalelerin yapıldığını, yapıların değişikliğe uğradığını ve bu değişikliklerin çok büyük bir bölümünün doğrudan taraf devlet Türkiye tarafından uygulanan projelerden kaynaklandığını tespit etmiştir.

Rapor, On Gözlü Köprü'nün bulunduğu bölgede gerçekleştirilen inşaat, peyzaj ve altyapı projelerinin, tarihi yapının özünü değiştirebilecek ve tahrip edebilecek mahiyette olduğu tespitini Türkiye'yle paylaşmıştır. Anzele Parkı ve civarında yapılması planlanan değişikliklerin yaratabileceği olası tahribatların analiz edilmesi gerektiği raporlanmıştır. Diyarbakır'da bilimsel incelemelerde bulunan komite, Sur ve Anzele Parkı gibi Hevsel Bahçeleri'nin yapısı ve özünün değişikliğe uğratıldığını, birtakım yapılandırmaların hemen değiştirilmesi ve revize edilmesi gerektiği yönünde çağrıda bulunmuştur. Raporun en önemli kısmı ise Amed Surları ve Hevsel Bahçeleri'nin UNESCO Dünya Mirası, Tehlike Altındaki Miras Alanı listesine alınması önerisidir.

14 Eylül 2023 tarihinde Suudi Arabistan'ın Riyad kentinde Dünya Mirası Komitesi 45. Oturumunu gerçekleştirmiştir. Oturumda Amed Surları ve Hevsel Bahçeleri'nin koruma altına alınmasına yönelik öneriye Türkiye, kararın ertelenmesi yönünde tavır bildirmiştir. UNESCO Türkiye Daimi Temsilcisi Büyükelçi Gülnur Aybet ise yaratılan tahribatın, alanın üstün evrensel değerini etkilemediğini öne sürmüştür. Gülnur Aybet, raporun geç teslim edilmesini gerekçe olarak göstermiş, yetkililerin değerlendirme yapacak zaman bulamadığını ifade etmiştir.

Bu bağlamda;

- 1- Diyarbakır'daki Amed Surları ve Hevsel Bahçeleri'nin Birleşmiş Milletlerce koruma altına alınmasında ne gibi bir sakınca görülmüş, öneri neden ve hangi gerekçelerle desteklenmemiş, ertelenmiştir?

- 2- Önerinin erteleneceğine dair bakanlığınıza izahat yapılmış mıdır? Önerinin ertelenmesi görüşüne Bakanlığınızca mı karar verilmiştir? Bakanlığınızın gerekçesi nedir?
- 3- UNESCO Türkiye Daimi Temsilcisi Büyükelçi Gülnur Aybet Suriçi'nin üstün evrensel değerini kaybetmediğini öne sürmüş ve Suriçi'nin miras alanı değil tampon bölge olması gerektiğini ifade etmiştir. Aybet'in bu görüşü Bakanlığınızın bilgisi ve muvafakati dahilinde midir? Bakanlığınızın Suriçi'nin, Diyarbakır Surları'nın, Hevsel Bahçeleri'nin ve On Gözlü Köprü ve civarının korunmasını öngören, bu bölgelerin Tehlike Altındaki Miras Listesi'ne alınmasına yönelik teklife dair görüşü nedir?
- 4- Diyarbakır'ın Suriçi alanının Dünya Miras Merkezi/ ICOMOS Ortak Reaktif İzleme tarafından korunmasına yönelik karar bir sonraki oturuma bırakılmıştır. Komite, Türkiye'nin vereceği cevabı beklemektedir. Taraf devlet olarak Türkiye'nin nasıl bir cevap vereceği, nasıl gerekçeler sunacağı bakanlığınızın bilgisi dahilinde midir? Bakanlığınız Suriçi ve Hevsel Bahçeleri'nin koruma altına alınmasına yönelik kamu yararı ihtiva eden kararı destekleyecek midir?
- 5- Suriçi, Diyarbakır Kalesi ve Surları, Hevsel Bahçeleri ve Dicle Vadisi'nin "üstün evrensel değerler" taşıdığı UNESCO Türkiye Millî Komisyonu tarafından değerlendirilmiştir. Üstün evrensel değerler hem ülke hem bölge hem de Diyarbakır *şehri* açısından üstün kamu yararı ihtiva etmektedir. Bu üstün kamu yararının UNESCO gibi uluslararası niteliği olan bir kurum tarafından, nitelikli bir koruma programına alınması nasıl ve hangi gerekçelerle engellenmektedir?
- 6- Taraf devlet olarak Türkiye Suriçi, Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçeleri'nin Tehlike Altındaki Miras Listesi'ne alınması yerine "tampon bölge" olmasını neden desteklemektedir? Bu görüş ve eğilim, bakanlığınızın bilgisi ve muvafakati dahilinde midir? Bu görüşün gerekçeleri nelerdir ve söz konusu gerekçeler bakanlığınızın bilgisi dahilinde midir?